

Helle Sætervik

Sykdom og død i ungdomslitteratur

Bacheloroppgave i Grunnskolelærer 5-10 LGU53002

Mai 2019

Helle Sætervik

Sykdom og død i ungdomslitteratur

Bacheloroppgave i Grunnskolelærer 5-10 LGU53002
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven undersøker hvordan temaene sykdom og død blir tatt opp i to utvalgte ungdomsbøker: *Faen ta skjebnen* (2013) av John Green og *Så vakker du er* (2013) av Brynjulf Jung Tjønn. Begge disse er kritikerroste bøker. Ungdomslitteraturen har de siste årene vist tendenser til å ofte omhandle dystre tema, og preges i stor grad av et mørke. Begge disse bøkene handler om unge mennesker som er rammet av uhelbredelig kreft. Det handler i begge tilfeller om å gjennomgå behandling for å utsette det uunngåelige lengst mulig. Kreften og døden kommer altså tydelig til syne i begge romanene. Til tross for dette, viser funn i analysen at identitetsspørsmålet spiller en like viktig rolle som fokuset på selve sykdommen. Et fellestrekk for begge bøkene er at hovedpersonene går gjennom en indre reise i møte med kreften, som utvikler dem som mennesker. De har ikke noe annet valg enn å takle den situasjonen de befinner seg i. De kommer seg til slutt gjennom det, styrket som individer, et hakk nærmere å finne ut av hvem de selv ønsker å være.

Abstract

The purpose of this paper is to examine how the two books *Faen ta skjebnen* (2013) by John Green and *Så vakker du er* (2013) by Brynjulf Jung Tjønn relate to the topics illness and death. Both *Faen ta skjebnen* and *Så vakker du er* are acknowledged books that have drawn a lot of attention. To examine the key question, I have analyzed both books. Young adult literature has seemed to be fixated on the darker sides of life, addressing challenging topics the most recent years. Both of these books tell the story about young people diagnosed with lethal cancer. The question to address in both cases is not *if*, but *when* the disease eventually will kill them. However, the analysis reveals that the book's focus on identity is a topic just as essential as cancer. Common for both books is the journey the characters go through during the story. They grow as human beings due to what they are put through, which result in them becoming stronger and more aware individuals.

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Problemstilling og tekstens oppbygning	3
Introduksjon av romanene	3
Faen ta skjebnen	3
Så vakker du er	4
Teoridel.....	5
Ungdomslitteraturens utvikling	5
Avgrensing til barnelitteraturen.....	6
Identitetssøking som tema	7
Analyse	8
Faen ta skjebnen	8
Tematiske perspektiver.....	8
Metaforer/symboler	13
Så vakker du er	14
Tematiske perspektiver.....	14
Vann som symbol.....	17
Sammenligning/drøfting	19
Avslutning	22
Litteraturliste	23

Innledning

Problemstilling og tekstens oppbygning

De senere årene har man sett tendenser til at ungdomslitteraturen stadig blir mørkere og dystrere når det kommer til tematikk (Nilson, 2013, s. 7). En stor andel av ungdomsbøkene som blir solgt er dystopier, eller tar opp mørke temaer som død, selvmord, sykdom og mobbing. Det kan tyde på at det stadig blir mer fokus på å ta opp, og snakke om, vanskelige følelser og opplevelser i ungdomslitteraturen. Jeg har valgt ut to bøker som jeg definerer som ungdomslitteratur. Jeg vil i denne oppgaven se på hvordan temaene sykdom og død blir belyst i disse. Problemstillingen min for denne teksten lyder som følger: Hvordan blir temaene sykdom og død tatt opp i bøkene *Faen ta skjebnen* (2013) av John Green og *Så vakker du er* (2013) av Brynjulf Jung Tjønn? Jeg vil analysere disse bøkene og se hvordan de forholder seg til temaene forklart over, og sette dem inn i en kontekst med ungdomslitteratur på generell basis.

Litteraturlæsning har i mange år vært en sentral del av norskfaget, og arbeid med litteratur utgjør en vesentlig del av faget (Penne, 2013, s. 42). Skjønnlitteratur kan fungere som et godt utgangspunkt når man skal snakke om vanskelige tema, fordi litteraturen kan skape en distanse til tematikken. *Faen ta skjebnen* og *Så vakker du er* er eksempler som kan fungere som inngangsmåter for å snakke om tema som sorg og tap i møte med elever. Derfor vil jeg gjøre en analyse av disse to bøkene, og se hvordan de tar opp sykdom og død som tema. Begge bøkene er populære og kritikerroste, og har også vunnet hver sin pris. Når det kommer til form, er bøkene ulike, og dette gir derfor også ulikt utgangspunkt for analysen. *Faen ta skjebnen* er over dobbel så lang som *Så vakker du er*, og på grunn av det vil analysen av *Faen ta skjebnen* være den jeg vil bruke mest tid på. Analysen av *Så vakker du er* vil ikke gå like mye i dybden, men jeg vil likevel se på noen av de viktigste tematiske perspektivene som tas opp. Til slutt vil jeg sammenligne, og se på noen av de mest fremtredende fellestrekkene og ulikhetene ved de to romanene.

Introduksjon av romanene

Faen ta skjebnen

Faen ta skjebnen er skrevet av den amerikanske forfatteren John Green. Han har flere ganger toppet New York Times Bestseller-lista med titler som *Looking for Alaska*, *Papertowns*, *An Abundance of Katherines* og *The Fault in Our Stars* (Johngreenbooks). Sistnevnte, som på norsk har fått tittelen *Faen ta skjebnen*, ble kåret til «#1 Fiction book of the year 2012» av Time Magazine (Gyldendal). John Green er i dag en av verdens mest anerkjente

ungdomsbokforfattere. *Faen ta skjebnen* er den første ungdomsboken som noen gang har vunnet denne prisen. I boka møter vi Hazel Grace på 16 år som er diagnostisert med uhelbredelig kreft i lungene. Hazel vet at hun kommer til å dø, spørsmålet er bare når. Hun har hatt denne kreftdiagnosen i hele tre år, og bærer på grunn av dette rundt på en liten oksygentank som skal hjelpe henne med å puste. En dag møter Hazel tidligere kreftpasient Augustus Waters i en støttegruppe for ungdom med kreft. Augustus inviterer Hazel med hjem til seg selv for å se en film etter gruppemøtet, og dette er starten på deres relasjon. Etter dette bruker de mer og mer tid sammen, og etter hvert forelsker de seg. Kjærligheten deres er intens og ekte, men så utrolig skjør i møte med døden. Historien tar en brå vending når de plutselig får beskjed om at Augustus har fått et tilbakefall, og at kreften nå har spredd seg i hele kroppen hans. Tilstanden hans blir fort verre, og Hazel må stå og se på at han sakte visner bort. Ikke lenge etter dør Augustus, og Hazel sitter igjen med sorgen og savnet etter han. Likevel innser hun at hun ikke ville byttet deres korte tid sammen med noe i hele verden. «I vår verden får du ikke velge om du blir såret, men du får være med å bestemme hvem som såret deg. Jeg liker de valgene jeg har gjort» (Green, 2012, s. 336) er Augustus siste ord til Hazel, og han håper at hun også er fornøyd med sine. Boka slutter med at Hazel sier at det er hun.

Så vakker du er

Så vakker du er er skrevet av den norske forfatteren Brynjulf Jung Tjønn. *Så vakker du er* er Tjønns fjerde roman. Den vant i 2013 Brageprisen i kategorien beste barne- og ungdomsbok (Arneberg, 2013). Boka er lettlest, med luftige sider. Språket er poetisk med korte setninger, nesten formet som små dikt. *Så vakker du er* handler om Henrik som går i 10. klasse. Henrik bor sammen med moren sin, og denne sommeren flytter onkel Simon inn hos dem. Simon er alvorlig kreftsyk, og de vet alle at han ikke har lang tid igjen. Han er bare 31 år, og har vært både som en storebror, far og onkel til Henrik. Hans ordentlige far har vært ute av bildet lenge. Det er Simon som alltid har tatt med Henrik ut i skogen på telttur og fiske, og som har vist han hvordan man skal smøre ski. Nå ligger derimot Simon kun på sofaen, liten, skjør og stakkarslig. Henrik overværer Henriks sakte og smertefulle død. Han er der når onkelen visner litt mer for hver dag som går. På samme tid er Henrik 16 år, en alder hvor han er midt mellom barn og voksen. Og Henrik er forelska i Kjersti. Kjersti med det vakreste håret og den vakreste, lysegule kjolen av alle. Henrik og Kjersti blir etter hvert kjærester, og tilbringer mye tid sammen denne sommeren. Henrik lurer på hvordan det egentlig går an å være så lei seg og

så lykkelig på samme tid. Formen til Simon blir bare verre og verre, og til slutt dør han. Dette tar Henrik veldig tungt, men heldigvis er Kjersti der for han.

Teoridel

Ungdomslitteraturens utvikling

Helt siden boktrykkerkunsten ble oppfunnet på 1400-tallet finner vi eksempler på bøker skrevet for barn, og barnelitteraturen som sjanger fikk sitt store gjennombrudd på 1700-tallet. På 1700-tallet ble barneboka i hovedsak brukt som sosial og religiøs oppdragelse, i tillegg til å formidle konkret kunnskap, og har siden den gang konstant utviklet seg i takt med moderne tider (Tenfjord & Bache-Wiig, 2009). Begrepet ungdomslitteratur ble ikke aktuelt før på slutten av 1940-tallet, da det for første gang vokste fram en ordentlig ungdomskultur. Ungdom fikk nå sin egen musikk, sine egne filmer og sin egen litteratur (Nilson, 2013, s. 9-10). Ungdomslitteratur er, som Slettan (2014, s.9-10) forklarer, litteratur som er utgitt med ungdom som målgruppe. Den går under sjangeren barnelitteratur som «barnelitteratur for eldre årsklasser» (Breen, 1995, s. 240), og er hovedsakelig beregnet for lesere i ungdomsskolealder i tillegg til de eldste tenåringene. Tradisjonelt har ungdomslitteratur blitt forbundet med skjønnlitterære tekster, og derfor utelukket sakprosa. Skal man definere ordet litteratur i en bredere og mer inkluderende forstand, kan det likevel også inkludere sakprosa. På grunn av dette kan det argumenteres for at ungdomslitteratur omfatter alle slags tekster som har ungdom som målgruppe. Skal man se på begrepet ungdomslitteratur i enda videre sammenheng, kan man både snakke om litteratur som handler om ungdom, passer for ungdom eller som blir lest av ungdom. Ser man på begrepet med denne videre forståelsen, blir avgrensningen av sjangeren vanskeligere å definere. Da handler det plutselig ikke like mye om hvilken alder de som leser har, men om individuell interesse og leseevne. Det kommer ikke alltid klart frem akkurat hvem litteraturen er beregnet for (Slettan, 2013, s. 9-10).

Dagens ungdomslitteratur stammer, som Slettan (2014, s. 14) forklarer, fra guttebøkene og ungpikenebøkene som kom på slutten av 1800-tallet. Guttebøkene og ungpikenebøkene var kjønnsinndelt litteratur for ungdom, som igjen hadde sin bakgrunn i danningsromaner. Danningsromanene var på 1800-tallet skrevet for voksne, og de følger gangen til en ungs persons utvikling fra å være i en uetablert livstilstand til å bli mer sikker på seg selv og sin egen identitet. Et mønster som gikk mye igjen i denne type litteratur var hjemme-borte-hjemme-mønsteret. Unge mennesker drar ut i verden hvor de møter på en rekke prøvelser de må overvinne, før de så vender hjem igjen med mer kunnskap og som mer utviklet mennesker

enn det de var før de dro ut. Dette uttrykker tanken om at ungdomstida er tidsbegrenset, og at det er en tilstand midt mellom det å være barn og det å være voksen. Man starter «hjemme» hvor tilværelsen er trygg og sikker, før man kommer inn i en åpnere livsfase hvor man må teste ut grenser og finne ut hvem man er og hvem man ønsker å være, før man til slutt kommer «hjem» igjen, som er et stadium som representerer en livsfase hvor man i større grad har funnet ut av sin egen identitet. Ungdomslitteraturens innhold og tematikk har siden den gang vært i stadig utvikling og endring, men man kan likevel også i dagens moderne ungdomslitteratur finne det samme utviklingsmønsteret som den tradisjonelle gutte- og ungpikéboka hadde (Slettan, 2014, s. 14-16).

På 1960- og 1970-tallet endret ungdomslitteraturen seg drastisk. Som Slettan (2014, s. 16-18) forklarer, ble forfatterne av barne- og ungdomslitteraturen nå mer opptatt av å være hverdagsnær, kritisk og mer åpen. Den nye ungdomslitteraturen var mer realistisk, og de tok ofte opp ulike samfunnsproblem og tabubelagte emner. Ungdomslitteraturen kunne nå ha en mer bevisstgjørende funksjon for ungdommen. Den realistiske litteraturen har fortsatt utgjort en stor del av ungdomslitteraturen de senere årene. Noe av litteraturen har fortsatt i samme spor som 1970-tallslitteraturen, med mye alvor og samfunnsengasjerende skriving. Annen litteratur har mer humor og er lettere realistisk litteratur. Mange forfattere har i tillegg lagt seg mot en mer psykologisk realisme der det er større fokus på indre konflikter og drivkrefter. Komposisjon og språk er også oftere preget av mer eksperimentering. Videre kommer den modernistiske skrivemåten som går enda lengre i eksperimenteringen sin. Her ser man ofte brudd med den realistiske framstillingsformen, uten at det trenger å inkludere fantastiske elementer (Slettan, 2014, s. 16-18).

[Avgrensning til barnelitteraturen](#)

Ungdomslitteraturen kan, som tidligere nevnt, argumenteres for å være en underkategori av barnelitteraturen. Det kan være vanskelig å avgrense ungdomslitteraturen fra både barne- og voksenlitteratur. Om man skal se på ungdomslitteratur som en egen sjanger eller som en undersjanger av barnelitteraturen, avhenger av hvordan man velger å definere begrepet «barn». Hvis man velger å bruke FNs definisjon av barn, hvor barn regnes som personer mellom 0 og 18 år, vil det være korrekt å se på ungdomslitteraturen som en del av barnelitteraturen (Bache-Wiig & Linhart, 2012, s. 190). På slutten av 1940-årene ble det, som nevnt tidligere, likevel etablert en særegen ungdomskultur hvor ungdom fikk sine egne tydelige interesser, inkludert sin egen litteratur (Nilson, 2013, s. 10). Bache-Wiig og Linhart

(2012, s. 208) forklarer at det finnes vesentlige forskjeller som skiller ungdomslitteraturen fra litteratur for barn. Disse forskjellene kan få konsekvenser for lesing og tolking. Formmessig vil en ungdomsbok ligge nærmere en voksenbok. Det er også som regel en tydelig voksenkarakter eller representant for voksenverdenen i ungdomsbøker. Denne voksenpersonen spiller en mye viktigere rolle i ungdomsbøkene enn i barnebøkene. Likevel er ikke ungdomslitteraturen strengt adskilt fra barnelitteraturen (Bache-Wiig & Linhart, 2012, s. 208). Grensa mellom ungdomslitteratur og voksenlitteratur er tydeligere markert. Men til tross for dette finner man likevel mange eksempler på såkalt crossoverlitteratur. Det vil si bøker som i utgangspunktet er gitt ut for et voksent publikum, men som har vist seg å også ha stor appell til ungdom (Slettan, 2014, s. 11).

Identitetssøking som tema

Identitetssøking er et tema som var sentralt allerede den gangen gutte- og ungpikene ble utgitt, og det er enda et av hovedtemaene i ungdomslitteraturen den dag i dag. De siste årenes ungdomslitteratur har, ifølge Slettan (2014, s. 22-23), hatt stort fokus på det indre, altså følelseslivet. Ungdomstida i dagens litteratur blir likevel framstilt mer åpen enn tidligere. Identitet er ikke noe som er fast og sikkert, som man kommer fram til i enden av en søkeprosess, men heller noe som hele tiden kan justeres og endres. I dagens moderne kultur, hvor ting utvikler og endrer seg i såpass høyt tempo, blir man stadig utfordret til selvrefleksjon. Dette er noe dagens ungdomslitteratur prøver å gjenspeile, i stedet for å gi tydelige svar på akkurat hvordan man skal være som person. Opprinnelig var det i hovedsak ungpikene som tok for seg det indre følelseslivet, men i dagens moderne ungdomslitteratur ser vi mange eksempler på bøker som tar for seg nettopp dette temaet, også med en mannlig person i hovedrollen (Slettan, 2014, s. 22-23). Hovedpersonen, både jenter og gutter, møter i prosessen med å utvikle sin identitet på utfordringer, konflikter og motgang, forklarer Nes (2014, s. 31). Ofte kan hovedpersonen oppleve eksistensielle kriser koblet til kjærlighetssorg, psykiske lidelser, sykdom, død, graviditet og lignende, som de må komme seg gjennom. Som regel kommer de seg gjennom som en styrket person som nå forstår både seg selv og omverdenen bedre. Dette er det Åsfrid Svendsen kaller et identitetsbyggende handlingsforløp (Nes, 2014, s. 31).

Det kjente hjemme-borte-hjemme-mønsteret kommer til uttrykk i identitetssøkende ungdomslitteratur ved at bortereisa ofte skjer i overført betydning. Hovedpersonen trenger altså ikke å fysisk dra ut på ei reise, men opplever heller ofte ei reise i seg selv der han eller

hun søker en ny sammenheng. Ofte blir hovedpersonen løsrevet fra sine kjente strukturer og rutiner, som for eksempel familien, vennene, det kjente miljøet eller lignende, og gjennomgår på denne måten en indre reise for å finne sin identitet. Ofte trenger heller ikke hjemmet nødvendigvis å være en trygg havn i ungdomslitteraturen. Ofte er det denne nye tilstanden hvor ungdommene har kommet nærmere det å finne seg selv som representerer den siste «hjem»-fasen. Det man også har sett de siste årene, er at ungdommene ikke lengre er så «hjemløse» som de var for noen år siden. Avstanden mellom ungdommene og de voksne er ikke så stor som den var for en tid tilbake, og dagens ungdomslitteratur ser ut til å ha mange forståelsesfulle og kloke voksne, som er der for barna sine (Nes, 2014, s. 31-32).

Analyse

Faen ta skjebnen

Tematiske perspektiver

Kreft

I *Faen ta skjebnen* har hovedpersonen, Hazel, dødelig lungekreft. I tillegg blir også Augustus diagnostisert med kreft i løpet av boka. De to møtes første gang i en støttegruppe for ungdom som alle deler denne skjebnen. Hazel vet at hun kommer til å dø av sykdommen sin, og dette er noe hun har vært nødt til å godta og takle så godt det lar seg gjøre. *Faen ta skjebnen* er altså på denne måten en kreftbok, til tross for at Hazel påstår at «kreftbøker suger» (Green, 2013, s. 60). Denne holdningen til kreftbøker gjenspeiler hvordan karakterene forholder seg til det faktum at de er syke. Det legges stor vekt på at karakterene ikke ønsker å bli framstilt som disse sterke, modige ungdommene som kjemper tappert mot kreften sin. Som alltid har et smil om munnen, og som alltid er positivt innstilt, slik som typiske kreftbøker framstiller dem. Dette er ikke realiteten av hvordan det er å ha kreft, og det gjøres et poeng ut av å håne disse stereotypene. Boka tar et oppgjør med den oppfatningen verden synes å ha av at det å kjempe mot kreft er en tapper, heroisk og givende ting, og velger derfor å heller fremheve realiteten av hvordan Hazels liv med denne sykdommen er. Det er ingenting nobelt ved at Hazel har lunger som ikke fungerer som de skal, og som gjør det vanskelig for henne å puste. Boka prøver heller å vise at kreftbarn er som alle andre barn. De er bare barn. Det eneste som gjør dem forskjellig, er at de kjemper mot en forferdelig sykdom og konsekvensene det fører med seg. Den harde realiteten av dette blir portrettert når Augustus forteller Hazel om sin ekskjæreste Caroline Mathers. Han forteller at «i virkeligheten (...) er det ikke noen større statistisk sannsynlighet for at kreftbarn skal være fantastiske eller medfølende eller utholdende eller noe sånt» (Green, 2013, s. 190). Den framstillingen av den heltemodige

kreftpasienten som aldri slutter å smile, finnes ifølge boka ikke i virkeligheten. Caroline var ikke et hyggelig menneske mot slutten. Kreften gjorde henne humørsyk, lei seg og ubehagelig. Hun var «en bitch» (Green, 2013, s. 190) i følge Augustus. Svulsten spiste hjernen hennes og fikk henne til å oppføre seg usselt. Den gjorde henne til et dårligere menneske.

Et annet eksempel på bokas vinkling av hvordan det er å ha kreft, er når Augustus selv blir syk. Augustus blir ordentlig syk veldig fort, og dette fører med seg mye smerte og ydmykelse. Han er ikke lengre den blide, humoristiske gutten han pleide å være, og han har mange dårlige dager. «De skjeve smils Augustus Waters var borte, erstattet av denne desperate, ydmykende skapningen som satt foran meg» (Green, 2013, s. 264). Tilstanden hans blir brutalt beskrevet, og romantiseres på ingen slags måte. «Han spydde, uten krefter til engang å snu munnen bort fra fanget» (Green, 2012, s. 263). Det er ingenting triumferende ved det å sakte dø av kreft. Augustus var ikke heroisk, tapper eller sprudlende gjennom sin lidelse, slik konvensjoner om kreftpasienter ofte får oss til å tro. Dette er noe Hazel selv reflekterer over i boka, og kommer fram til at Augustus heller representerer sannheten. Smerte, redsel og ynkelighet er et mer reelt bilde av hvordan det er. Augustus uttrykker på dette tidspunktet at han bare ønsker å dø i stedet for å leve slik som dette, og boka viser på denne måten at alle heltehistorier man ellers hører om mennesker rammet av kreft som kjempet helt til siste slutt, kun er klisjer. De gjenspeiler i liten grad virkeligheten av situasjonen.

Smerte

Smerte er naturlig nok et sentralt tema i en bok om kreftsyke ungdommer, og kommer til syne på forskjellige måter. Et aspekt er den fysiske smerten som blir følt i forbindelse med sykdommen. Hazel har kreft i lungene og de har derfor redusert funksjonsevne. Lungene hennes fylles opp av væske, noe som fører til dårlig oksygenmetning, og gjør at hun på et tidspunkt våkner på natta med intense smerter og blir sendt på sykehuset.

Jeg skrek for å vekke foreldrene mine, og de kom stormende, men de kunne ikke gjøre noe som helst for å dempe supernovaen som eksploderte i hjernen min, en endeløs rekke med intrakranielle kinaputter som fikk meg til å tro at jeg var på vei ut en gang for alle, og jeg sa til meg selv – som jeg har sagt til meg selv før – at kroppen stenger av når smerten blir for ille, at bevisstheten er midlertidig, at det kommer til å gå over.

Men som alltid før, gled jeg ikke bort. Jeg ble liggende på stranda med bølgene skylende innover meg, ute av stand til å drukne (Green, 2012, s. 119).

Hazel beskriver smertene hun føler som bølger som skyller over henne, uten å helt klare å drukne henne. Havet, eller mer spesifikt vann, er noe som brukes flere ganger gjennom boka som et symbol på Hazels lidelse. Og lidelse generelt. Hazel bruker også vann for å beskrive smerten hun føler etter Augustus sin død. «Bølgene slengte meg inn på steinene og trakk meg ut i sjøen igjen for at de på nytt skulle få kaste meg inn i den taggete fjellveggen, til jeg ble liggende og flyte på ryggen i vannet, uten å ha druknet» (Green, 2012, s. 284). Her beskriver hun smerten hun føler av å miste han, men likevel er dette noe som i boka også blir framstilt som positiv smerte. Hazel forteller i begravelsen til Augustus at «uten smerte kunne vi ikke opplevd glede» (Green, 2012, s. 294). Hun er også enig med faren sin når han påpeker at «(...) det var jammen et privilegium å få elske ham, hva?» (Green, 2012, s. 300). På denne måten representerer bølgene både negativ og positiv smerte for Hazel. De bølgene som skyller over henne etter Augustus sin død representerer denne positive lidelsen det er å savne han.

Vann blir som symbol allerede presentert i prologen, hvor vi finner et sitat fra den fiktive boka *En keiserlig smerte* av Peter Van Houten. Denne boka finnes altså kun i universet til *Faen ta skjebnen*.

Da tidevannet kom rullende inn, snudde Den hollandske tulipanmannen seg mot havet: «Forener gjensvar forgifter skjuler avslører. Se på det, hvordan det stiger og synker og tar alt med seg.»

«Hva da?» spurte jeg.

«Vann,» sa hollenderen. «Ja, og tid.» (Green, 2013, s. 7)

Vann er i litteraturen et hyppig brukt symbol. Ferber (1999, s. 180) påpeker hvordan moderne teorier av opprinnelsen av liv starter i havet. Likevel kan også havet bli sett på som noe skremmende og farlig på grunn av sine sterke krefter og hensynsløshet. På denne måten er havet også dødelig. Vi mennesker hører hjemme på land, og derfor har alltid havet blitt oppfattet som noe fremmed og skummelt (Ferber, 1999, s. 180). Hvis man forstår vann som et symbol på den smerte Hazel opplever i boka, kan denne prologen gi et frampek på hva hun kommer til å gå gjennom senere. Smerte kommer, som tidligere nevnt, til syne gjennom to motpoler. Altså både som noe negativt og som noe positivt. Disse motstykkene kommer frem

ved at Den hollandske tulipanmannen beskriver vannet ved hjelp av motsetninger. Forener, men på samme tid forgifter. Skjuler, men på samme tid avslører. Smerte har flere aspekter ved seg, det kan på samme tid som at det er vondt, også oppleves som noe godt. Vann kan også, i følge Ferber (1999, s.180) bli sett på som et symbol på sirkelen av liv. Ofte representerer starten på en elv, fødselen. Vi følger elva videre nedover, som representerer menneskers livsløp, før den renner ut i havet, som representerer døden (Ferber, 1990, s. 180). Den hollandske tulipanmannen forteller hvordan havet tar med seg alt, og man kan kanskje koble dette opp mot døden, og hvordan døden på samme hensynsløse måte som havet, tar med seg alt. Den hollandske tulipanmannen kobler også vannet opp mot tid. Tid blir ofte i litteraturen sett på som en tyv, i følge Ferber (1999, s. 218-219). Noe som stjeler ungdommelighet og er ubarmhjertig. Til forskjell fra evigheten, går tiden fort, og kun én vei (Ferber, 1999, s. 218-219). Ser man tid på denne måten, kan Peter Van Houten sin kobling mellom vannet og tiden tolkes som at tiden, på samme måte som vannet, er altomfattende og hensynsløs på den måten at den når som helst kan ta slutt.

Eksistensialisme

Aspektet tid gjør seg også gjeldene senere i boka, i forbindelse med Hazel og Augustus sine tanker rundt eksistensialisme. Eksistensialisme kjennetegnes, ifølge Olseth (2019), ved at den er opptatt av en teoretisk-filosofisk behandling av sentrale vilkår for menneskets eksistens.

Dette inkluderer undersøkelser av angst, frihet, lidelse og erkjennelse av døden.

Eksistensialismen referer til en gruppe tenkere som var opptatt av å undersøke hvordan man kan finne mening med livet og døden (Olseth, 2019). Dette er noe karakterene i boka er veldig opptatte av. Hvordan kan livet deres ha mening når de begge mest sannsynlig kommer til å dø i veldig ung alder av kreft? Spesielt Augustus er veldig opptatt av å utrette noe mens han lever, for at livet hans skal gi mening. At for at livet hans skal bety noe må han ha gjort noe å bli husket for, og snakket om, etter hans død. Denne bekymringen er noe som går igjen som samtaleemne flere ganger i løpet av boka. Hans eksistensielle tanker kommer først til syne når han forteller om da han sto i en gymsal og skjøt basketballer i et nett, før han skulle amputere beinet sitt. «Og plutselig kunne jeg ikke begripe hvorfor jeg metodisk kastet en kuleformet gjenstand gjennom en ringformet gjenstand. Det slo meg som det aller dummeste jeg kunne finne på å gjøre» (Green, 2013, s. 39). Han tar her handlingen helt ut av kontekst. Det å kaste denne ballen gjennom et nett er måten man får poeng i basketball, som er en veldig populær sport i USA. Ved å gjøre dette, ødelegger han den betydningen basketball har. Augustus var på dette tidspunktet en av stjernene på basketballaget til skolen sin, og man kan derfor anta at

basketball mest sannsynlig var en viktig del av livet hans. Når han nå skal amputere den ene foten sin, og ikke lengre har mulighet til å spille basketball på samme måte, blir han tvunget til å finne ny mening i livet. Han revurderer her hva som egentlig er viktig i livet hans. Det handler altså kanskje egentlig ikke like mye om basketball som det å finne en ny form for mening med livet.

En detalj som underbygger eksistensialisme som tema i romanen, er hotellet de sjekker inn på i Amsterdam som heter Hotel Filosoof, hvor Hazel og moren ligger i Kirkegaard-rommet og Augustus i Heidegger-rommet. Begge rommene er oppkalt etter filosofer fra eksistensialismen. Dette temaet går igjen gjennom hele boka. Hazel og Augustus prøver hele tiden å finne ut hva i livet deres som egentlig gir mening, gitt at de begge mest sannsynlig kommer til å dø veldig unge. Augustus har en oppfatning av at han må utføre et eller annet stort og heltemodig, eller viktig, for at livet hans skal ha bety noe. Når kreften hans blusser opp igjen, har han problemer med å akseptere at han ikke vil få muligheten til å sette sitt merke på verden. «Vet du hva?» sa han etter en stund, «det er skikkelig barnslig, men jeg har alltid tenkt at det skulle stå minneord om meg i alle avisene, at historien om meg ville være verdt å fortelle. Jeg har alltid hatt en hemmelig mistanke om at jeg var noe helt spesielt» (Green, 2013, s. 259). Hazel er derimot ikke enig i dette tankesettet. Hun blir fornærmet av Augustus sitt utsagn, og mener at et helt ordinært liv også kan ha like stor betydning. Hun mener det han sier er en fornærmelse mot henne fordi selv om ikke hele verden vet om Augustus, så vet hun om han, og hun blir skuffet over at det ikke er nok for han.

Jeg var utrolig frustrert over ham. «Jeg vil bare være nok for deg, men det kan jeg aldri bli. Dette kan aldri bli nok for deg. Men dette er alt du får. Du får meg, og familien din, og denne verdenen. Dette er livet ditt. Jeg beklager hvis det suger. Men du kommer ikke til å bli den første mannen på Mars, og du kommer ikke til å bli NBA-stjerne, og du kommer ikke til å bli nazijeger (Green, 2013, s. 260).

Etter hvert blir det klart for Augustus at hva som ligger i det å gi livet mening, er noe han selv må fastslå. Hans tanker om eksisens og verden endrer seg den siste tiden før hans død. I et brev han skriver til Hazel, som hun får etter at han er død, kommer denne endringen av tankesett frem. I brevet forteller han at han tror at de aller fleste mennesker har et ønske om å bli husket etter sin død. De aller fleste ønsker å sette sitt merke på verden. Det som likevel er realiteten er at de aller fleste som regel heller etterlater seg arr. «Vi forurenser grunnvannet

med det giftige pisset vårt. Skriver MITT på alt i et latterlig forsøk på å overleve vår egen død» (Green, 2013, s. 334). Videre sier han at han likevel ikke klarer å la være å selv ha et ønske om å sette sitt arr på verden. Videre sier han «Jeg fikk vel ønsket mitt oppfylt. Jeg etterlot meg et arr» (Green, 2013, s. 335). Han erkjenner her at han til slutt faktisk utgjorde en forskjell. Selv om han aldri fikk gjort noe stort og heroisk, etterlot han likevel et arr på Hazel. Ordet «arr» hentyder til noe som ikke går bort, noe som varer. Den innvirkning han har hatt på hennes liv vil altså ikke forsvinne ved hans død, og han gir inntrykk av at dette er noe som gir han en viss tilfredsstillelse. Han er fornøyd med valgene han har gjort.

Metaforer/symboler

Faen ta skjebnen har flere metaforer og symboler som er viktige for handlingen i boka, men jeg har valgt å trekke frem to av de mest sentrale i denne analysen. Sigarettene til Augustus er et element som går igjen gjennom hele boka, helt fra første gang han og Hazel møtes, til hans siste dager før han dør. «Det er nemlig en metafor: Du stikker det som dreper rett inn i kjeften, men du gir det ikke makt til å drepe» (Green, 2013, s. 29). Denne handlingen kan forstås som en måte for Augustus å håndtere det uhåndterbare. I Augustus sitt tilfelle er dette kreften. Han tar på denne måten kontroll over det han frykter. Han tar kontroll over situasjonen ved at han selv velger å ikke gi sigaretten makten til å drepe. Utover i boka utvider meningen med sigarettene seg til å omhandle mer enn hva man først får inntrykk av. Augustus plukker fram sigarettpakken hver gang han er i en situasjon hvor han er usikker eller føler ubehag. De fungerer for ham som en symbolsk måte å ta kontroll over det usikre. Han plukker dem for eksempel opp når han, Hazel og moren til Hazel sitter på flyet til Amsterdam, etter å ha blitt stirret på av de andre passasjerene ved ombordstigningen. Han stikker også en i munnen når han og Hazel sitter på hotellrommet i Amsterdam og han skal fortelle henne at kreften hans har kommet tilbake. Mot slutten av boka, har han en episode på en bensinstasjon som han har kjørt til for å kjøpe seg en ny pakke med sigaretter. På dette tidspunktet er han veldig syk og kroppen hans holder på å forfalle. «Han spydde, uten krefter til engang snu munnen bort fra fanget» (Green, 2013, s. 263). G-slangen som han har operert inn i magen har falt ut og tilstanden hans er på dette tidspunktet kritisk.

«Jeg ville kjøpe en røykpakke,» mumlet han. Jeg mistet pakken min. Eller så tok de den fra meg. Jeg vet ikke. De sa de skulle skaffe meg en ny, men jeg ville ... gjøre det selv. Gjøre én liten ting selv.» (..) «Nå er det slutt. Jeg kan ikke engang la være å røyke lenger (Green, 2013, s. 264).

Han risikerer her helsen sin for å dra og kjøpe disse sigarettene på egen hånd, fordi det er så viktig for han å kunne klare å gjøre det selv. Skal man prøve å tyde hvilken symbolsk mening dette har, kan man se på det som Augustus sitt siste forsøk på å ta kontroll over sin egen sykdom. Det at han ikke klarer å gjøre dette selv og må ringe Hazel, viser at den lille kontrollen han tidligere har hatt over sykdommen sin, nå er helt borte.

Granat-metaforen er en annen sentral metafor i *Faen ta skjebnen*. Hazel omtaler seg selv som en granat, og hun er på grunn av dette veldig skeptisk til å slippe folk inn i livet sitt. «Det er liksom sånn. Liksom, at jeg er en *granat*, mamma. Jeg er en granat og før eller siden så kommer jeg til å eksplodere og jeg vil begrense skadene, greit?» (Green, 2013, s. 113). Hun sammenligner seg her med en granat, som når som helst kan eksplodere, for å vise hvordan hennes død vil påvirke alle som er glad i henne. Dette er en evig indre kamp for Hazel. På samme tid som hun ønsker å være nær Augustus og foreldrene sine, og tilbringe tid med dem, plages hun av hvor mye hun kommer til å såre dem den dagen hun dør. Hun føler at den eneste måten hun kan beskytte dem på, er ved å holde dem på avstand. Granaten kommer også til syne i videospillet Augustus og kompisen hans, Isaac, spiller. Her hopper Augustus ned på granaten slik at den detonerer under ham, og redder på denne måten barna som var tatt som gissel. Ifølge videospillet blir oppdraget deres nå regnet som mislykket, men Augustus påpeker at han reddet alle barna og at det derfor ikke er det likevel. Dette kan knyttes opp mot Augustus sitt brev til Hazel i slutten av boka. Her skriver han at «I vår verden får du ikke velge om du blir såret, men du får være med å bestemme hvem som får såre deg» (Green, 2013, s. 336). Granaten symboliserer smerten man påfører andre, men Augustus sin helledåd i spillet, viser at av og til er denne smerten man føler verdt det. Augustus skriver videre i brevet: «Jeg liker de valgene jeg har gjort. Jeg håper hun liker sine» (Green, 2013, s. 336). Hazel svarer så at «Jeg gjør det, Augustus. Jeg gjør det» (Green, 2013, s. 336). Hun uttrykker altså her at den smerten Augustus påfører henne etter sin død, er verdt det. Her kommer man også tilbake til det at smerte kan være dualistisk.

Så vakker du er

Tematiske perspektiver

Kreft

Et av de mest sentrale temaene i *Så vakker du er* er kreft. Simon er rammet av uheldelig kreft, og vi vitner at han sakte men sikkert visner bort. «Eg hugsar aller best dei gule tennene

hans. Kledda hang som store gardiner på kroppen» (Tjønn, 2013, s. 9). Med disse ordene starter boka, og Henriks skildring av onkelens sykdom. Han forteller om hvordan det var da Simon den sommeren flyttet inn hos Henrik og moren. Beskrivelsene av Simon er detaljerte og ærlige. «Simon låg i sitt eige oppkast» (Tjønn, 2013, s. 19). Tjønn romantiserer på ingen måte sykdommen til Simon.

Det rann fortsatt litt rødgult oppkast ut av munnen. Eg forstod ikkje kor alt saman kom frå. Han åt knapt, drakk knapt vatn. Det var som om alt oppkastet var alle organa hans. Som om han kasta opp tarmana, magesekken, lungene og hjartet. Og snart var det ikkje meir å kaste opp. Snart var han tom (Tjønn, 2013, s. 19).

Det kommer tydelig frem hvor brutalt det er å leve med kreft, og hvor grusom sykdommen er.

Simon forteller Henrik om en gang han holdt på å drukne. Han hadde stupt uti et vann og begynt å synke lengre og lengre ned, til han til slutt sto på bunnen. Han forteller at han etter hvert ble dratt opp av moren til Henrik, og fant seg så på land hvor han lå og kastet opp vann. «Det kjentes ut som om eg hadde svelgd eit heilt hav mens eg sto på botnen. Og nå, nå kjennest det ut som om eg kastar opp att alt eg fekk i meg den gongen» (Tjønn, 2013, s. 24). Her beskriver han hvordan sykdommen føles for han, når han ligger hele nettene og kaster opp alt han spiser og drikker. Vi følger videre utviklingen hans gjennom Henriks observasjoner. Han forandrer seg, og er ikke lengre den kjente og kjære Simon som Henrik kjenner. «Men Simon var ikkje som han pla. Han var sjuk. Han var sint. Eg hadde ikkje sett han slik før. Han var liksom ikkje Simon lenger. Det var som om sjukdommen hadde snudd Simon på vranga» (Tjønn, 2013, s. 70). Etter hvert blir tilstanden hans enda verre, og Tjønn gir tydelige beskrivelser av hvordan Simons liv med uhelbredelig kreft er. Dette både gjennom observasjoner Henrik gjør, og gjennom samtaler dem to imellom, om hvordan Simon har det.

Motstridende følelser

Det som gjør seg veldig sentralt i boka, er de motstridende følelsene Henrik opplever. Det foregår en pågående indre kamp i han, som ikke alltid er like lett å håndtere. Samtidig som at han føler på mye sorg i forbindelse med onkelen, blir han på samme tid bare mer og mer forelsket i Kjersti. Kjersti representerer alt som er godt. Hun har det vakreste håret av alle, og det fineste smilet av alle. Plutselig står hun utenfor døra til Henrik etter å ha kommet hjem fra

ferie i Italia. Og Henrik klarer ikke å tenke på noe annet enn at «Alt eg ville var å legge armene mine rundt henne og kysse henne» (Tjønn, 2013, s. 60). Kjersti er en smak av sommer i alt det triste. «Ute var det sommer, inne hjå Simon var det ei årstid uten farge» (Tjønn, 2013, s. 88). Denne kontrasten kommer tydelig frem en dag Henrik er på sykehuset på besøk til Simon, og Kjersti sender han melding om han vil møte henne på kafé etterpå. Henrik kjenner en glede spre seg gjennom kroppen. «At ein sommerleg varme spreidde seg i bringa» (Tjønn, 2013, s. 88). Når han er med henne er alt varmt og godt, og Henrik undrer seg over «Kor glad og ulykkelig ein kan vere på same tid» (Tjønn, 2013, s. 91). Hjemme i leiligheten til Henrik og moren, og på sykehuset, er det sykdommen som dominerer, og Henrik trekkes mot sol og sommer der ute.

Innimellom får vi små glimt av hva som skal komme til å skje. Ungdommelig livsglede står i kontrast til Simons dystre kamp mot døden, og Henrik gruer seg til høsten. «Til kulde, til piskande regn, til frost i bakken. Skulle håret hennar lukte annleis då? Skulle leppene hennar smake annleis også?» (Tjønn, 2013, s. 102). Høsten kan ofte brukes som symbol på døden (Gyldendal, 2017). Og når sommeren begynner å nærme seg slutten, får vi flere hint som forteller oss at høsten nærmer seg med stormskritt. Morgenen etter Henrik og Kjersti drar hjem til leiligheten til Simon for å tilbringe natten sammen, våkner Henrik i det lange, myke håret til Kjersti som lukter varm sommer. Når de står opp og går ut på terrassen, er derimot morgenen mer kjølig enn tidligere denne sommeren. Kontrasten fra Kjerstis varme kommer tydelig fram, og man skjønner at noe kommer til å skje. «Så ringde telefonen. Det var mor. Hausten hadde kome» (Tjønn, 2013, s. 110). At forfatteren bruker de ulike årstidene som virkemiddel, er veldig effektivt og får tydelig fram budskapet som skal formidles. Simon dør. Og det er veldig trist. Sommeren er over, og høsten kommer for fullt og bringer med seg kulde og elendighet.

Uventede følelser

Boka tar også opp ulike følelser Henrik opplever i forbindelse med onkelens kreft, som kanskje er mer uventet. Boka portretterer hvordan folk kan oppleve sorg og smerte på forskjellige måter, og vil derfor også håndtere det ulikt. Det kan være vanskelig å vite hvordan man skal håndtere uventede følelser som oppstår i vanskelige situasjoner. Moren til Henrik blir helt oppslukt av sorgen hun føler overfor sin bror som kjemper mot kreften, og dette påvirker forholdet mellom henne og Henrik.

Mor var på sjukehuset. Mor sa at det var best at eg ikkje vart med. Det er ikkje noe å sjå på, sa ho. Det vil gjere deg trist. Kva skal du gjere der? spurte eg. Eg skal sjå om han har det bra, svara mor. Har han det bra? Eg veit ikkje, han kan jo ikkje snakke. Men kvifor er du der då? Fordi. Skal du bare stå der, ved sida av senga hans? Mor nikka. Det viktigaste er at eg er der, i tilfelle han vaknar, sa ho. Eg kjende at det irriterte meg. Måten ho avviste meg på. Ikkje let meg avgjere det sjølv (Tjønn, 2013, s. 25).

Henrik opplever det som tungt og utfordrende at moren hans ikke ser ut til å involvere han på den måten han ønsker, og mest sannsynlig trenger i en slik situasjon. Simon sin sykdom får en altoppslukende rolle for henne, og hun vier all sin tid til broren sin. Henrik føler på det å bli tilsidesatt og ikke inkludert i en tid som er vanskelig for dem begge to.

Korleis går det med han? spurte eg. Akkurat som før, sa mor. (...) Eg tenkte: Har du ikkje noe meir å fortelje meg? Du har vore borte heile dagen og dette er alt du har å gi til meg? Eg skal snart miste Simon. Er du svolten? spurte ho. Eg svare ikkje. Er det noe galt? spurte mor. Han er like mye min som din! ropa eg og sprang opp på rommet mitt (Tjønn, 2013, s. 29-30).

Utviklingen i relasjonen mellom Henrik og moren viser at det kan oppstå uventede følelser som kan være utfordrende å håndtere. Henrik kjenner på følelser av sjalusi, og det å måtte kjempe om å få tilbringe tid med både Simon og mor. Mor bruker all sin ledige tid på å søke opp og undersøke alternativ medisin på Internett, og å sende mail til ulike leger og healere. Hun har ikke lengre kapasitet eller overskudd til å vie Henrik noe oppmerksomhet. «Ho kunne sitje med auga festa på meg. Og likevel ikkje høyre etter hvis eg sa noe. Eg kan ikkje hugse å ha sett henne slik før. Så til stades. Likevel så langt borte» (Tjønn, 2013, s. 17). Simon tar all oppmerksomhet, og dette er noe Henrik føler på selv om han kanskje også egentlig ikke føler at han har lov til å kjenne på sjalusi i en slik situasjon. Boka viser at det er helt menneskelig å også kjenne på slike mindre aksepterte følelser.

Vann som symbol

Vann er noe som går igjen gjennom hele boka, og kommer til syne på forskjellige måter. Fisking og friluftsliv er noe som er viktig for både Simon og Henrik og noe de begge er interesserte i. Det er en interesse som Simon har, som han har videreført til Henrik, og mye av

tiden de tilbragte sammen brukte de på å være på hytta eller på telttur, hvor de gikk på ski, fisket, tente bål og lignende. Det er Simon som har lært Henrik alt han kan om friluftsliv, som hvordan man setter opp telt, og hvordan man fisker. Dette er noe de delte sammen, og som Henrik har gode assosiasjoner til. Når han ser Simon for første gang falle sammen på gulvet fordi han er for syk til å klare å stå, minner han Henrik om en fisk som ligger og spreller på land. «Simon ligg på golvet og dør, tenkte eg. Simon ligg der og nå dør han. Nå kjem han aldri tilbake. Snart blir han som fiskane som ikkje lenger klarer å røre på halefinnen. Dei bare ligg heilt roleg på kaia og stirer ut i lufta» (Tjønn, 2013, s. 50). Når Henrik og bestekompisen hans, Sverre, er på brygga og fisker den sommeren, og Henrik drar opp en fisk, vil ikke Henrik drepe den. «Halen slo fra side til side. Skal du ikkje drepe den? spurte Sverre. Eg svara ikkje. Sverre bøyde seg ned, heldt den mellom hendene og knekte nakken. Eg stira på auga til fisken» (Tjønn, 2013, s. 33). Henrik sine assosiasjoner til fisk som spreller, har endret seg, og fisken og Simon sammenlignes i disse to hendelsene. Henrik klarer ikke å drepe fisken, og man kan kanskje her dra en linje mellom fisken sin død og Simon sin død. Henrik ønsker på samme måte som han ikke ønsker at Simon skal dø, heller ikke å drepe fisken.

Vann, havet og regnet blir ofte referert til, og er et symbol som går igjen gjennom hele boka. Det er likevel litt vanskelig å få tak på hva det egentlig betyr og hva symbolikken er. Vann kan ha flere ulike betydninger i litteraturen, og Tjønn bruker vannet på ulike måter i løpet av fortellingen. Når han ligger på sykehuset, beskriver Henrik onkelen på denne måten:

Dei blå sjukehusklea var eit hav. Og inni havet låg Simons spinkle kropp. Det var som om han bare flaut og flaut. Med lukka auge og hendene spent frå kroppen. Eg venta på at han skulle opne auga, reise seg og spytte ut vatn (Tjønn, 2013, s. 87).

Han ligger her altså og flyter på vannet, og har enda ikke druknet. Han er veldig syk men han lever fortsatt. Klarer fortsatt å holde seg flytende. Simon forteller helt i starten av boka om da han holdt på å drukne da han var ung. Han forteller at han sank lengre og lengre ned, til han til slutt stod på havbunnen og så oppover på sola som var langt der oppe. Sol og sommer symboliserer altså det som er fint og godt, og det var også sola Simon sto og lengtet til da han holdt på å drukne den gangen. Inne på sykehuset er Simon derimot fanget i dette havet som han ikke klarer å komme seg ut av.

I andre situasjoner blir vannet derimot knyttet opp til livet.

Hører du nå? spurte han. Ja, nå hører eg, svara eg. Surklände lydar frå innsida av kroppen. Som blod som pipla rundt inni der. Og lengst inne, som gøymt i den mørkaste av det mørke: ein djup, rytmisk melodi. Og så skjøna eg det. Melodien minna meg om dryppande vatn frå tinande istappar. Smelta dropar som treffer ein pytt, ein bekk. Denne klirrande dryppinga, tonar som liknar kvarandre, men som likevel er ulike. Noen djupe, andre lyse. Eg vakna og såg ut av bussvindauget. Gnei meg i auga. Eg tenkte på sein vinter, tidleg vår (Tjønn, 2013, s. 81).

Lyden av kroppen til Simon som pulserer og lever, minner Henrik om istapper som smelter og våren som kommer. Han binder altså her den sildrende lyden av vann opp mot vår, som ofte brukes som en metafor på ungdommelighet og liv (Ferber, 1999, s. 201). Våren forbindes gjerne med oppblomstring og vekst, og er ifølge Ferber (1999, s. 183) ofte fremstilt som en ung kvinne. Etter hvert som tiden går, og Simon stadig blir dårligere, får lyden av vann en litt annen betydning for Henrik. «Eg vart sitjande og høyre på vatnet som sildra på badet. Det minna meg om strevsamt haustregn» (Tjønn, 2013, s. 109). Her nærmer det seg slutten for Simon. Henrik er her i leiligheten til onkelen og lurar på om han kommer til å klare å sette opp teltet til Simon på egen hånd. Tanken på livet uten Simon ser ut til å minne Henrik om strevsomt høstregn. Høstregnet sier noe om hva livet uten Simon vil bli for Henrik.

Sammenligning/drøfting

Til tross for mange tematiske likheter mellom de to bøkene, vil jeg likevel påpeke at de formmessig er ganske ulike. *Faen ta skjebnen* er en bok på 338 sider, som er utformet som en typisk roman, med kapitler. Noen kapitler er på bare noen få sider og noen er på opp i mot 20-25 sider. Den er lettlest, med enkelt språk, og går derfor relativt raskt å lese til tross for at den til sammen er på ganske mange sider. *Så vakker du er* er derimot en del kortere, på bare 115 sider. Den er inndelt etter årstidene. Den starter i nåtid med sommer, før den hopper tilbake til «førre vinter» og så videre til våren, mens vi hele tiden kommer tilbake til sommeren igjen i mellom. Helt til slutt kommer høsten. *Så vakker du er* er skrevet med noe som nesten minner om et poetisk språk. Sidene er utformet nesten som små dikt, med korte setninger. Mens teksten i *Faen ta skjebnen* er mer eksplisitt, ligger det mye informasjon mellom linjene på *Så vakker du er*. De to bøkene stiller derfor med ulikt utgangspunkt for en analyse, og det er rent

fysisk flere sider og mer handling å analysere i *Faen ta skjebnen*. Derfor er det, som også nevnt tidligere, denne romanen jeg har lagt mest vekt på i analysedelen.

Det jeg i hovedsak har sett på i min analysedel, er hvordan temaene sykdom og død blir belyst i de to utvalgte romanene. Begge bøkene handler om en hovedperson som opplever kreft på nært hold. Begge bøkene ender også med at hovedpersonen mister en av sine nærmeste på grunn av kreft, og jeg har prøvd å illustrere hvordan disse temaene kommer til syne i bøkene. En av de mest framtrepende likhetstrekkene bøkene har, er likevel det fokuset de begge har på identitetssøking, til tross for at de i hovedsak er bøker som handler om kreft.

Identitetsspørsmålet er som forklart i teoridelen, en veldig sentral del av ungdomslitteraturen. Som Appleyard (1991, s. 87) påpeker, blir karakterene som skildres i romanen viktigere enn selve handlingen når barn når en viss alder. Når barna begynner å bli 10-13 år, blir de mer interessert i, og klarer bedre å sette seg inn i, tankene og følelsene til andre. De blir i denne alderen mer bevisst på sitt eget indre følelsesliv, og finner derfor ikke lengre svarene de søker etter i barnelitteratur hvor karakterene ofte enten er kun gode eller kun onde. Derfor begynner man etter en viss alder å søke mer komplekse karakterer som man kan kjenne seg igjen i. Historier som tilfredsstilte deg som barn vil gjerne ikke lengre tilfredsstille deg som ungdomsleser (Appleyard, 1991, s. 87).

I både *Faen ta skjebnen* og *Så vakker du er* går hovedkarakterene gjennom en slags eksistensiell krise koblet til sykdom og død. Spesielt i *Faen ta skjebnen* kommer denne reisen hovedpersonene tar, veldig godt frem. Den Augustus vi først møter i romanen, opptrer som en selvsikker, morsom og sjarmerende gutt. Han sjarmerer Hazel med sin overbevisende og arrogante væremåte, og romantiske gester. Han er overbevist om at det å være heltemodig er det viktigste i livet, og han er veldig opptatt av å sette sitt merke på verden for sånn å bli husket etter sin død. Etter hvert blir vi derimot introdusert for Gus, og denne delen av Augustus kommer mer og mer fram utover i historien. Gus er den delen av Augustus foreldrene hans kjenner han som, Augustus uten alle påtatte fakter og store gester. Når Augustus får tilbake kreften sin, er det denne delen av Augustus som kommer fram. Hazel liker han derimot ikke noe mindre av den grunn. Det er først etter at de har delt sin første natt sammen og blitt kjent med hverandre mer intimt, at Hazel begynner å kalle han Gus i stedet for Augustus. Hazel sin kjærlighet overfor Augustus er også det som lærer han at det er greit å bare være Gus. Han behøver ikke å utrette noe stort for at livet hans skal bety noe. Han

kommer likevel til å sette sitt merke på de som elsker han, og han skjønner til slutt at det er greit, og aksepterer situasjonen som den er.

Til motsetning fra Augustus, er Hazel opptatt av å etterlate et så lite merke på verden som mulig. Hun er veldig bekymret for den smerten hun kommer til å påføre de hun etterlater etter sin død, og er derfor opptatt av å ikke slippe mer mennesker enn nødvendig innpå seg. Når hun blir kjent med Augustus, forandrer derimot synet hennes seg. Når de får beskjed om at kreften hans har kommet tilbake, er det ikke lengre Hazel som er granaten, men Augustus. Likevel betyr ikke dette at hun ikke lengre ønsker å elske han, og hun innser heller at det er et privilegium å få elske han den korte tiden de har. Hun godtar at denne korte tiden er deres egen lille evighet, og velger derfor heller å nyte det. Hennes «borte»-fase skjer i det at hun møter Augustus og får som følge av dette et nytt perspektiv på livet sitt. Hun gjennomgår, som karakteristisk for ungdomsromaner, en indre reise som gjør at hun utvikler seg som person. Hazel og Augustus lærer av hverandre og går begge gjennom noe som bedrer dem som mennesker.

Henrik går gjennom en lignende reise i *Så vakker du er*. Henrik opplever i forbindelse med onkelens sykdom, å kjenne på mange ulike følelser han aldri har kjent på tidligere i livet. Han er i fasen mellom det å være barn og voksen, og blir i møte med både sykdommen og forelskelsen, nødt til å fort bli voksen. Det som tidligere var kjent og kjær i livet hans, blir nå brått revet vekk fra han. Han opplever i tillegg at moren hans ikke lengre klarer å stille opp for han på den måten han kunne trengt. Hun har plutselig nok med seg selv i den sorgen hun går gjennom. Henrik bryter på denne måten med sine kjente strukturer og rutiner, og går gjennom en slags eksistensiell krise i forbindelse med dette. Kjersti fungerer derimot som en viktig støttespiller for Henrik, og det er kanskje hun som kan forstås som den siste «hjem»-fasen hans. Simon er ikke lengre der for å ta Henrik med på teltturer, men i stedet er det nå Henrik som tar med Kjersti og bestekompisen Sverre på tur og viser dem hvordan de skal sette opp teltet. Henrik har blitt nødt til å bli mer selvstendig og har i prosessen kommet nærmere å finne seg selv og å finne ut hvordan han ønsker at livet hans skal være.

Bøkene er også gode eksempler på at ungdommene i dagens ungdomslitteratur ikke er like rebelske som for noen år tilbake. Som nevnt i teoridelen, så ser man en tendens til at dagens ungdomslitteratur har mange gode voksne støttespillere. Spesielt i *Faen ta skjebnen* kommer dette veldig tydelig fram. Både Hazel og Augustus er avhengig av foreldrene sine, og de

opptrer som kloke og forståelsesfulle voksne som støtter opp og er der for barna sine. Spesielt Hazel har et veldig nært forhold til foreldrene sine, og de er hennes absolutt viktigste støttespillere som alltid er der for henne ved behov. Også i *Så vakker du er* er de voksne sett på som viktige mennesker i livet til hovedkarakteren. Onkelen til Henrik er en av de aller viktigste personene Henrik har i livet sitt, og den som alltid har vært der for han. De har et nært bånd, og han er den Henrik alltid har støttet seg til. De voksnes rolle er altså viktig i begge bøkene, og vi ser at ungdommene lener seg mye på dem i det vanskelige de går gjennom.

Avslutning

Jeg har gjennom denne teksten forsøkt å belyse hvordan sykdom og død blir tatt opp som tema i bøkene *Faen ta skjebnen* og *Så vakker du er*, og på denne måten prøvd å svare på problemstillingen min. Bøkene har mange likhetstrekk når det kommer til det tematiske, og jeg har prøvd å svare på problemstillingen ved å se på ulike virkemidler forfatterne har brukt for å få fram nettopp disse temaene. Det jeg likevel har sett, er at til tross for at de begge tar opp kreft som tema og har et visst mørke i seg, handler de like mye om kjærlighets-, vennskaps- og familierelasjoner, samt spørsmål om identitet. Til tross for trenden man har sett siden 1970-årene, hvor ungdomslitteratur gjerne skal være mer realistisk og ta opp mer tabubelagte tema, ser man ut ifra disse to bøkene, at det også er stort fokus på de mer hyggelige sidene ved livet. I følge Maria Nilson (Espeland & Grimen, 2015), kan man også de siste årene se en tendens til stadig mer mørke i ungdomslitteraturen. En stor del av de mest populære ungdomsbøkene er dystopier eller bøker som omhandler mørke temaer (Espeland & Grimen, 2015). Likevel kommer det tydelig fram at utvikling av egen identitet også er veldig sentralt i begge disse bøkene, og kan kanskje sies å spille en like viktig rolle som selve sykdomstematikken. Likevel skal det påpekes at den utviklingen karakterene gjennomgår i forbindelse med identitet, er tett knyttet opp til nettopp det de gjennomgår i forbindelse med kreft og død. Det er altså et visst mørke i bøkene i den forstand at det ender tragisk for noen av karakterene. Likevel er det sterke forventninger om et godt liv videre for de som er igjen, og det kommer tydelig frem at det finnes et håp i mørket.

Litteraturliste

Appleyard, J., A. (1991). *Becoming a reader. The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*. USA: Cambridge University Press.

Arneberg, S. (2013, 28. desember). Brynjulf Jung Tjønn. I Store norske leksikon. Hentet 30. april 2019 fra https://snl.no/Brynjulf_Jung_Tj%C3%B8nn

Bache-Wiig, H., Linhart, S., H. (2012). Barne- og ungdomslitteratur. I P.T Andersen, G. Mose & T. Norheim (Red.), *Litterær analyse. En innføring* (s. 189-212). Oslo: Pax Forlag AS.

Espeland, A., J., Grimen, B. (2015). Ungdomsbøker handler om mord, selvmord og død. NRK. Hentet 7. april 2019 fra: <https://www.nrk.no/rogaland/mange-dystre-ungdomsboker-1.12187834>

Ferber, M. (1999). *A Dictionary of Literary Symbols*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Hentet 28. april 2019 fra: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzEyMDE2NF9fQU41?sid=55ca2588-f2d3-4cbe-97af-12ad4a0ecca9@sdv-sessmgr06&vid=0&format=EB&rid=1>

Green, J. (2013). *Faen ta skjebnen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Gyldendal. *Faen ta skjebnen*. Hentet 10. april 2019 fra: <https://www.gyldendal.no/Skjoennlitteratur/Ungdomsboeker/Faen-ta-skjebnen3>

Gyldendal. Den store danske. (2017). *høst*. Hentet 1. mai 2019 fra: <http://denstoredanske.dk/Symbolleksikon/Naturf%C3%A6nomener/h%C3%B8st>

Johngreenbooks. *About John Green*. Hentet 10. april 2019 fra: <http://www.johngreenbooks.com/bio>

Nes, S., T. (2014). Den samtidsrealistiske ungdomsromanen. I S. Slettan (Red.), *I Ungdomslitteratur – ei innføring* (s. 30-43). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Nilson, M. (2013). *Teen Noir. Om mørket i modern ungdomslitteratur*. Danmark: BTJ Förlag.

Olseth, T. (2019, 15. januar). eksistensialisme. I Store norske leksikon. Hentet 27. april 2019 fra <https://snl.no/eksistensialisme>

Penne, S. (2013). Skjønnlitteraturen i skolen i et literacy-perspektiv. I D. Skjelbred & A. Venum (Red.), *Literacy i læringskontekster* (s. 42-53). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Slettan, S. (2014). Introduksjon. Om ungdomslitteratur. I S. Slettan (Red.), I *Ungdomslitteratur – ei innføring* (s. 9-27). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Tenfjord, J., G., Bache-Wiig, H. (2009). Barne- og ungdomslitteratur. I Store norske leksikon. Hentet 8. april 2019 fra: <https://snl.no/barne- og ungdomslitteratur>

Tjønn, B., J. (2013). *Så vakker du er*. Oslo: Cappelen Damm AS.

